

ТЕХНОЛОГІЯ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ НА ОСНОВІ ПЕДАГОГІКИ СПІВРОБІТНИЦТВА

TECHNOLOGY OF TEACHING ENGLISH TO STUDENTS OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS WITH A PROFESSIONAL ORIENTATION BASED ON THE PEDAGOGY OF COOPERATION

У статті наведено особливості та обґрунтування побудови і застосування часткової дидактичної технології навчання студентів закладів вищої освіти англійської мови за професійним спрямуванням на основі педагогіки співробітництва. Розглянуто концепцію педагогіки співробітництва як складного педагогічного явища та проведено аналіз основних підходів науковців до її визначення та застосування у ЗВО.

Зазначено, що в основу проекрованої технології навчання студентів англійської мови за професійним спрямуванням покладена ідея суб'єкт-суб'єктної взаємодії педагога та студентів на основі поваги один до одного, рівноправної взаємодії та взаємного освітнього та культурного збагачення, з метою організації ефективної самостійної і групової навчальної роботи, побудови системи стимулів особистісного розвитку тощо.

Констатовано, що розроблювана часткова дидактична технологія навчання студентів англійської мови за професійним спрямуванням на основі педагогіки співробітництва – це така організація дидактичного процесу, при якій методи, форми та засоби навчання студентів англійської мови за професійним спрямуванням набувають більш особистісно орієнтованого характеру та цілеспрямовано створені умови співробітництва та взаємоповаги максимально розкривають здібності та особистісні інтенції студентів.

До основних компонентів такої технології включено: цілі, завдання, етапи навчально-виховного процесу (зміст, методи, форми, що відповідають позиціям педагогіки співробітництва); педагогічні умови, що покращують навчання студентів; засоби оцінювання та критерії успішності навчання тощо. До основних етапів реалізації такої технології віднесено такі: теоретико-методологічний, проектувальний, організаційно-процесуальний, контрольний-оцінний тощо.

Під час викладання «Англійської мови (за професійним спрямуванням)» обов'язковими елементами таких ігор було проектування певної реальності, методичні поради до ігор та словники, активність учасників під час обговорення, позитивний психологічний клімат, міжособистісне діалогове спілкування, розв'язання сформульованих на початку гри навчальних проблем, близькість тематики до актуальних завдань країни, регіону, галузі тощо.

Ключові слова: студенти, іншомовна комунікативна компетентність, педагогіка співробітництва, технологія навчання, англій-

ська мова за професійним спрямуванням, ділові ігри.

The article presents the features and justification of the construction and application of a partial didactic technology for teaching English to students of higher education institutions in a professional direction based on the pedagogy of cooperation. The concept of pedagogy of cooperation as a complex pedagogical phenomenon is considered and the main approaches of scientists to its definition and application in higher education are analyzed. It is noted that the basis of the designed technology for teaching English to students in a professional direction is the idea of subject-subject interaction between the teacher and students based on respect for each other, equal interaction and mutual educational and cultural enrichment, with the aim of organizing effective independent and group educational work, building a system of incentives for personal development. It was found that the developed partial didactic technology for teaching English to students in a professional orientation based on the pedagogy of cooperation is such an organization of the didactic process in which the methods, forms and means of teaching English to students in a professional orientation acquire a more personally oriented character and purposefully created conditions of cooperation and mutual respect maximally reveal the abilities and personal intentions of students.

The main components of such a technology include: goals, objectives, stages of the educational process (content, methods, forms that correspond to the positions of the pedagogy of cooperation); pedagogical conditions that improve student learning; assessment tools and criteria for the success of learning, etc. The main stages of the implementation of such a technology include the following: theoretical and methodological, design, organizational and procedural, control and evaluation. During the teaching of «English (for professional purposes)», the mandatory elements of such games were the design of a certain reality, methodological guides for games and dictionaries, the activity of participants during the discussion, a positive psychological climate, interpersonal dialogic communication, solving educational problems formulated at the beginning of the game, the proximity of the topic to the current tasks of the country, region, industry, etc.

Key words: students, foreign language communicative competence, pedagogy of cooperation, learning technology, English for professional purposes, business games.

УДК 378.12

DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2025/82.1.20>

Дніпровська Т.В.,

канд. пед. наук, доцент,
доцент кафедри лінгводидактики
та журналістики
Кременчуцького національного
університету
імені Михайла Остроградського

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Провідні сучасні тенденції в освіті ХХІ століття сьогодні зумовлюють суттєвий перегляд освітніх пріоритетів. У межах реформи освіти у вищій школі постає проблема організації навчання студентів

на основі сучасних підходів, що враховують їх суб'єктність. А вимоги ринку праці усе активніше акцентують увагу на здатності молодих фахівців працювати у складних іншомовних та соціокультурних ситуаціях [5].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Значна роль у розробці концепції професійної освіти належать таким ученим та педагогам як В. Кремень, І. Зязюн, С. Гончаренко, О. Коваленко, О. Романовський та ін.

Активно працюють над розвитком педагогіки співробітництва у закладах освіти О. Барабаш, О. Вертипорох, М. Ніщенко, О. Грошева, Н. Чорноус, М. Ярмаченко та ін.

Під час співробітництва у навчальному процесі педагогом створюється міжособистісна взаємодія, яка здійснюється в оптимістичній та гуманній атмосфері, що допомагає ефективно навчатися і спілкуватися. Теоретичну базу такої педагогіки становлять положення В. Сухомлинського, що ґрунтуються на психологічній теорії творчої особистості та її розвитку.

Однак у цих наявних сьогодні працях не розглянуто мету, зміст, технології та засоби навчання студентів англійської мови за професійним спрямуванням на основі такого підходу як педагогіка співробітництва.

Постановка проблеми. Аналіз проблем підготовки студентів, дидактичних недоліків такого становища у ЗВО при вивченні студентами іноземних мов надав можливість сформулювати такі суперечності між: суттєвою потребою фахівців у володінні іноземною мовою та недосконалими технологіями формування іншомовної компетентності у ЗВО; необхідністю засвоєння студентами знань з дисципліни «Англійська мова (за професійним спрямуванням)» і недостатнім використанням наукових підходів, які б спонукали студентів до творчості та розкривали їх потенціал; необхідністю формування іншомовної комунікативної компетентності у студентів та недосконалістю інструментарію педагогів під час організації взаємодії на заняттях тощо.

Тому перехід від класичних підходів педагогіки у навчальній роботі до педагогіки толерантності, співробітництва, де б навчання і виховання здійснювалися з урахуванням самоцінності кожної людини, природних здібностей і психологічних особливостей студентів є надзвичайно актуальним завданням педагогічної науки.

Метою статті є розгляд особливостей побудови і застосування часткової дидактичної технології навчання студентів закладів вищої освіти англійської мови за професійним спрямуванням на основі педагогіки співробітництва.

Виклад основного матеріалу. Термін «педагогіка співробітництва» є достатньо усталеним у педагогічній науці, бо оформився ще наприкінці 80-х років ХХ ст. Під педагогікою співробітництва розуміють систему методів і прийомів виховання і навчання, яка ґрунтується на принципах гуманізму й творчого підходу до розвитку особистості або напрям педагогічного мислення і практичної

діяльності, спрямований на демократизацію і гуманізацію освітнього процесу [3]. Сенс педагогіки співробітництва, на думку О. Барабаш, у спільній діяльності викладача та студентів на основі людських цінностей, взаємоповаги, взаємопідтримки, що передбачає взаєморозуміння і толерантну взаємодію, єдність інтересів і прагнень, метою якої є особистісний розвиток останніх [1].

До основних ідей педагогіки співробітництва науковці та педагоги відносять такі: пізнання та засвоєння загальнолюдських цінностей; пізнання та розвиток себе і своїх здібностей; створення позитивних настанов на навчання і майбутню професійну кар'єру; надання студентам можливості виявити себе у процесі навчання; пошук інтересів студентів і на цій основі формування загальнолюдських цінностей; гуманізація освітнього процесу і формування толерантності до інших людей і їх поглядів; розвиток громадянської позиції та соціальної відповідальності студентів тощо [7].

Як наголошують науковці І. Цікра та І. Куліда, педагогіка співробітництва характеризується зміною авторитарного середовища на атмосферу оптимізму та гуманізму [8].

Сьогодні у методиці навчання іноземних мов у ЗВО розроблені різноманітні форми реалізації індивідуального підходу до студентів: самостійне оволодіння іноземною мовою шляхом опрацювання навчального посібника; самостійне оволодіння (autonomous learning) іноземною мовою або у групі шляхом широкого використання підручників і посібників, виконання завдань з кейсів; самостійна робота (self-directed learning) під керівництвом викладача; самостійне оволодіння іноземною мовою у спеціалізованих центрах тощо (self-access centres) [6].

Однак, в основу проєктованої нами технології навчання студентів англійської мови за професійним спрямуванням покладена ідея суб'єкт-суб'єктної взаємодії педагога та студентів на основі поваги один до одного, рівноправної взаємодії та взаємного освітнього та культурного збагачення, з метою організації ефективної самостійної і групової навчальної роботи, побудови системи стимулів особистісного розвитку, організації та обліку просування студента за темами дисципліни тощо.

На наш погляд, розроблювана нами технологія навчання студентів англійської мови за професійним спрямуванням на основі педагогіки співробітництва – це така організація дидактичного процесу, при якій методи, форми та засоби навчання студентів англійської мови за професійним спрямуванням набувають більш особистісно орієнтованого характеру та цілеспрямовано створені умови співробітництва та взаємоповаги максимально розкривають здібності та особистісні інтенції студентів. Така технологія переносить акцент з цілей заучування у традиційному навчанні на

покращення навчальної мотивації до творчості під час партнерської взаємодії, розвиток пізнавальних інтересів і потенційних можливостей; сприяє актуалізації навчальних та життєвих мотивів, формує та розвиває особистісні якості тощо [4].

До основних компонентів такої технології включено: цілі, завдання, етапи навчально-виховного процесу (зміст, методи, форми, що відповідають позиціям педагогіки співробітництва); педагогічні умови, що покращують навчання студентів; засоби оцінювання та критерії успішності навчання тощо. До основних етапів реалізації такої технології віднесено такі: теоретико-методологічний, проєктувальний, організаційно-процесуальний, контрольно-оцінний тощо.

Одним з методів, що проявив свою ефективність у такому навчанні є ділова гра – метод активного соціального навчання студентів, що належить до різновиду тренінгів та активно застосовується у ЗВО. Особливість цього методу полягає в імпровізованому розігруванні учасниками різноманітних ролей на заняттях у певній проблемній ситуації. Ділова гра – це своєрідна система відтворення процесів, які вже колись із кимось відбувалися або можуть виникнути в майбутньому, внаслідок чого встановлюється зв'язок і закономірність взаємодії наявних методів пошуку рішень.

Ділові ігри класифікують: за методологією проведення (рольові, групові, імітаційні, організаційно-діяльнісні); за часом проведення (ігри без обмежень часу, з обмеженням часу, в реальному часі); за оцінкою діяльності (гру кожного учасника оцінюють або ні); за остаточним результатом (ігри з жорсткими правилами та відкриті ігри); за завершальною метою (навчальні, пошукові, констатуючі); за сферою використання тощо (промислові, навчальні, кваліфікаційні) [2].

Вибір такого методу навчання не випадковий, адже він забезпечує навчання студентів у процесі діяльності, що імітує майбутню виробничу діяльність, тут також відбувається сприяння організації колективної діяльності, він активує кар'єрні мотиви, ділове мислення, розвиває уміння спілкуватися англійською мовою, здатність до практичних дій під час професійної взаємодії тощо.

Традиційна ділова гра має такі елементи: заздалегідь розроблений сценарій, типові проблемні ситуації, опис і етапи гри. Метою ж гри є закріплення знань, які студенти здобувають під час лекційних і семінарських занять, самостійної роботи, формування творчості тощо. У ЗВО, згідно нашого досвіду, найчастіше застосовують різноманітні модифікації ділових ігор: особливо часто імітаційні, операційні, рольові ігри тощо.

Під час імітаційних ігор імітують діяльність певної установи, фірми, організації, підприємства, навчального закладу, відділу тощо. Імітують події (зустрічі, працю), діяльність людей (ділова нарада,

обговорення справ та плану) та умови, у яких відбувається подія (офіс, зала засідань, кабінет керівника тощо). Сценарій такої гри містить сюжет події, ролі учасників, опис структури і призначення процесів, що їх імітують.

Під час операційних ігор відпрацьовують виконання конкретних операцій (методик, технологій праці та діяльності, взаємодію працівників). Краще, коли такі ігри проводяться в умовах, що здатні відображати реальну діяльність, особливо на виробництві.

Під час рольових ігор відпрацьовують функції і обов'язки конкретного працівника, дії відділу, колективу фірми. Для їх проведення заздалегідь розробляють модель ситуації, розподіляються певні ролі між учасниками, кожен отримує свою роль та характерологічний її опис.

Під час викладання «Англійської мови (за професійним спрямуванням)» ефективними в освітньому процесі показали себе такі ділові ігри: «Зустріч іноземної делегації», «Нарада з іноземними партнерами», «Український стартап», «Автотранспорт України: шляхи покращення та розвитку», «Створи проєкт спільних дій колективу», «Виробнича нарада у кризовій ситуації». Конструктивними елементами таких ігор було проєктування певної реальності, методичні поради до ігор та словники, активність учасників під час обговорення, позитивний психологічний клімат, міжособистісне діалогове спілкування, розв'язання сформульованих на початку гри навчальних проблем, близькість тематики до актуальних завдань країни, регіону, галузі тощо.

Як варіант, для закріплення вживання іншомовних фраз, можливо організувати дискусію з проблемних питань. Зокрема, студентам пропонується дати відповіді на такі питання, як: Чи погоджуєтесь Ви з тим, що майбутнє країни залежить від рівня освіти молоді? Чому краще знати декілька іноземних мов ніж одну? Як побудувати щасливе життя в Україні?

Отже, ділові ігри – активний метод навчання студентів, що має такі переваги під час їх навчання іноземній мові:

1. Мотивація. Долається пасивність студента. Зростає його зацікавленість матеріалом завдяки зміні форми і здобуванню знань у цікавому для нього форматі через самопрояв.

2. Прикладний характер нових знань та умінь. Можливість отримання нового досвіду, що близький до реального життя та професії.

3. Суб'єктність учасників. Студент під час гри стає активним учасником, суб'єктом власної освіти у ЗВО.

4. Творчість та активне мислення (робота з теоріями, гіпотезами і т.ін).

5. В іграх змінюється когнітивний простір студента як особистості (теми часто торкаються цінностей, емоцій, моралі, мотивацій тощо).

Висновки. Таким чином, у статті наведено особливості та обґрунтування побудови і застосування часткової дидактичної технології навчання студентів закладів вищої освіти англійської мови за професійним спрямуванням на основі педагогіки співробітництва. Розглянуто концепцію педагогіки співробітництва та представлено часткову дидактичну технологію навчання студентів англійської мови за професійним спрямуванням на цій основі.

До основних компонентів такої технології включено: цілі, завдання, етапи навчально-виховного процесу (зміст, методи, форми, що відповідають позиціям педагогіки співробітництва); педагогічні умови, що покращують навчання студентів; засоби оцінювання та критерії успішності навчання тощо. До основних етапів реалізації такої технології віднесено такі: теоретико-методологічний, проєктувальний, організаційно-процесуальний, контрольно-оцінний тощо.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Барабаш О. Педагогіка партнерства – сучасний тип взаємодії між учасниками освітнього процесу. *Учитель початкової школи*. 2018. № 8. С. 3.
2. Буга О. Педагогічні основи застосування ділових ігор в освітньому процесі вищого педагогічного закладу освіти. *Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training Methodology Theory Experience Problems*. 2022. Вип. 53. С. 138–142.
3. Зуєва М. В. Організація навчально-педагогічного співробітництва у навчально-виховному процесі вищої школи. *Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти*: зб. наук. пр. Харків: НТУ «ХПІ», 2010. Вип. 25 (29). С. 156–163.
4. Керницький О.М., Пристінський Р.В. Методична компетентність майбутніх офіцерів Національної гвардії України: недоліки формування та шляхи покращення. *Науковий вісник львівської академії Національного авіаційного університету*. 2023. Вип. 13. С. 48–54.
5. Лавриш Ю. Е. Індивідуалізація навчання іноземних мов студентів інженерних спеціальностей в умовах цифрового соціуму: дидактичний аспект: монографія. Київ: «Центр учбової літератури», 2020. 352 с.
6. Ніколаєва С.Ю. Основи сучасної методики викладання іноземної мови. К.: Ленвіт, 2008. 285 с.
7. Рагулько О. Л. Педагогіка співробітництва – сучасна педагогічна технологія формування особистості учня (дослідження спадщини великого педагога В. О. Сухомлинського). Мат-ли І-ої Всеукр. наук.-прак. конф «Педагогічна персоналістика». Івано-Франківськ, 2016. С. 49–55.
8. Цікра І. О., Куліда І. М. Педагогіка співробітництва – основа сучасної моделі навчально-виховного процесу у вищих військових навчальних закладах. *Збірник наукових праць «Військова освіта» Національного університету оборони України*. 2013. № 2 (28). С. 172–180.